

PROBLEMA MORTALITĂȚII DIN BOLI NETRANSMISIBILE PE PLAN GLOBAL ȘI ÎN REPUBLICA MOLDOVA

¹Nadejda PISARENCO, dr. în șt. med., conf. univ.

²Diana CONDRĂȚCHI

¹ IMSP Spitalul Clinic Municipal de Ftiziopneumologie, Chișinău

² IMSP Institutul de Ftiziopneumologie „Chiril Draganiuc”, Chișinău

e-mail: nadejda.pisarenco@gmail.com

Rezumat

Scopul: Studiarea mortalității actuale din boli netransmisibile și determinarea locului BPOC în structura a 47 țări din Euroregiune, inclusiv în Republica Moldova - țară cu resurse limitate.

Materiale și metode: Analiza experienței personale, datelor statistice oficiale (www.statistica.md, www.who.int) și publicațiilor științifice selectate din bazele de date medicale (MEDLINE, EMBASE etc.).

Rezultate și concluzii: Numărul absolut de decese înregistrate pe glob și în Republica Moldova este cauzat de bolile netransmisibile. În prezent, există o tendință de reducere a probabilității deceselor premature din cauza bolilor netransmisibile. Cu toate acestea, bolile netransmisibile și BPOC ca component al lor rămân a fi o problemă urgentă pe glob și în Republica Moldova. Rata mortalității din BPOC în Republica Moldova depășește acest indicator din aproape toate țările Euroregiunii.

Cuvinte-cheie: boli netransmisibile, BPOC, mortalitate, prognostic.

Summary. The problem of mortality from non-communicable diseases in the world and in the Republic of Moldova

Purpose: Study of actual mortality from non-communicable diseases and determining the place of COPD in its structure in 47 countries of the Euroregion, including the Republic of Moldova - a country with limited resources.

Material and methods: Analysis of personal experience, official statistics (www.statistica.md, www.who.int) and scientific publications selected from medical information databases (MEDLINE, EMBASE, etc.).

Results and conclusions: The absolute number of registered deaths in the world and in the Republic of Moldova is caused by non-communicable diseases. Currently there is a tendency to reduce the likelihood of premature death from non-communicable diseases. Nevertheless, non-communicable diseases and COPD as their component remain an urgent problem in the world and in Republic of Moldova. The mortality rate from COPD in the Republic of Moldova exceeds from in almost all the countries of the Euroregion.

Key-words: noncommunicable diseases, COPD, mortality, prognosis.

Резюме. Проблема смертности от неинфекционных заболеваний в мире и Республике Молдова

Цель: Изучение актуальной смертности от неинфекционных заболеваний и определение места ХОБЛ в ее структуре в 47 странах Еврорегиона, включая Республику Молдову - страну с ограниченными ресурсами.

Материалы и методы: Анализ собственного опыта, данных официальной статистики (www.statistica.md, www.who.int) и научных публикаций, отобранных из баз данных медицинской информации (MEDLINE, EMBASE и др.).

Результаты и выводы: Абсолютное число зарегистрированных смертей в мире и в Республике Молдова вызвано неинфекционными заболеваниями. В настоящее время отмечается тенденция к снижению вероятности преждевременной смерти от неинфекционных заболеваний. Тем не менее, неинфекционные заболевания и COPD как их компонента, остаются актуальной проблемой в мире и в Республике Молдова. Показатель смертности от ХОБЛ в Республике Молдова превышает таковой практически во всех странах Еврорегиона.

Ключевые слова: неинфекционные заболевания, ХОБЛ, смертность, прогноз.

Introducere. Bolile netransmisibile (BNT) - un grup de maladii, care includ diabetul zaharat, bolile cardiovasculare, cancerul, bolile respiratorii cronice și tulburările mintale – cauzează 86% din decese și 77% din povara bolilor în Regiunea Europeană OMS. Peste $\frac{4}{5}$ decese cauzate de boli netransmisibile din lume sunt recrutate din țări cu resurse limitate.

Scopul. Studiarea mortalității actuale din boli ne-

transmisibile și determinarea locului BPOC în structura a 47 țări din Euroregiune, inclusiv în Republica Moldova - țară cu resurse limitate.

Materiale și metode. Analiza experienței personale, datelor statistice oficiale (www.statistica.md, www.who.int) și publicațiilor științifice selectate din bazele de date medicale (MEDLINE, EMBASE etc.).

Tabelul 1

Ratele de mortalitate standardizată după vârste pentru bolile netransmisibile

| | Total | | Bărbați | | Femei | |
|-----|----------------|------------|----------------|--------------|----------------|--------------|
| 1 | Turkmenistan | 823,4 | Kazahstan | 1030,9 | Turkmenistan | 684,6 |
| 2 | Kazahstan | 787,9 | Turkmenistan | 1005 | Kazahstan | 626,1 |
| 3 | Kârgâzstan | 771,4 | Kârgâzstan | 990,2 | Moldova | 619,1 |
| 4 | Moldova | 788 | Georgia | 981,9 | Tadjikistan | 618,5 |
| 5 | Georgia | 749,1 | Moldova | 974,1 | Kârgâzstan | 610,4 |
| 6 | Tadjikistan | 704 | Rusia | 926,6 | Georgia | 577,7 |
| 7 | Uzbekistan | 687,4 | Ucraina | 923,6 | Uzbekistan | 576,1 |
| 8 | Ucraina | 677,9 | Belarus | 906,7 | Azerbaidjan | 541,5 |
| 9 | Rusia | 659,7 | Uzbekistan | 828,9 | Macedonia | 525,9 |
| 10 | Azerbaidjan | 655,5 | Bulgaria | 806 | Ucraina | 514,3 |
| ... | ... | ... | ... | ... | ... | ... |
| 57 | Elveția | 285,4 | Elveția | 343,2 | Franța | 222,7 |

Rezultate și discuții. Anual pe glob din boli netransmisibile decedează 41 mln de oameni, ce reprezintă 71% din toate decesele. În structura deceselor din bolile netransmisibile cea mai mare pondere revine bolilor cardio-vasculare, apoi maladiilor oncologice, bolilor pulmonare cronice și diabetului zaharat. În structura bolilor netransmisibile, până la 10% îl ocupă bolile pulmonare cronice, în special, bronhopneumopatia cronică obstructivă (BPOC), din care pe glob decedează la fiecare 5 minute ~100 de oameni. Peste 90% din decesele provocate de BPOC revin țărilor cu venituri mici și medii.

O imagine similară este observată și în Republica Moldova, unde numărul absolut de decese înregistrate în țară este cauzat de boli netransmisibile (vezi tabelul 1). Astfel, dintre cele 47000 de decese înregistrate în Republica Moldova în anul 2016, 42200, sau 90%, au fost cauzate de boli netransmisibile. Ce ține de structura deceselor per gen, femeile au predominat oarecum asupra bărbaților (respectiv 21600 și 20600). În același timp, în grupul de la 30 la 70 de ani, riscul de decese premature la bărbați a fost de două ori mai mare decât la femeii (respectiv 34% și 17%).

În structura mortalității din boli netransmisibile în Republica Moldova, cea mai mare pondere este atribuită bolilor cardiovasculare, din care au decedat 24898 de persoane. Urmează cancerul (6330 cazuri), bolile respiratorii cronice (844 cazuri) și diabetul zaharat (422 cazuri), precum și alte boli (9706 cazuri). Astfel, primele patru grupe de boli au constituit $\frac{3}{4}$ din toate decesele cauzate de boli netransmisibile, inclusiv și din bolile respiratorii cronice, în special din BPOC - 2% (vezi figura 1).

Anual pe glob, peste 7,2 mln de oameni decedează din cauza expunerii la tutun, se estimează că această cifră va crește. BPOC este afecțiune respiratorie progresivă, invalidantă și se consideră a fi cea mai importantă boală respiratorie la nivel global. Anterior, s-a estimat că BPOC se va plasa pe locul 5 în sarcina globală a bolilor și va deveni a 3-a cauză de deces până în 2020. Conform datelor Impactului Global a Maladiilor (Global Burden of Disease), 3,2 milioane de oameni din lume au decedat din cauza BPOC în 2016, acest indicator este cu 11,9% mai mare decât în 1990.

Ultimul deceniu mortalitatea din BPOC în Re-

| | |
|--|-----------|
| Cardiovascular diseases | 59% |
| Cancers | 15% |
| Injuries | 6% |
| Communicable, maternal, perinatal and nutritional conditions | 4% |
| Chronic respiratory diseases | 2% |
| Diabetes | 1% |
| Other NCDs | 13% |

NCDs are estimated to account for 90% of all deaths

Figura 1. Mortalitatea proporțională din boli netransmisibile (NCD) în Republica Moldova [4].

publica Moldova s-a modificat ondulator cu tendință spre micșorare de la 33,6 în anul 2007 până la 19,3 în anul 2017 ($R^2=0,803$). Numărul deceselor din BPOC s-a redus cu 26,2%. Potrivit coeficientului general al mortalității din BPOC, Republica Moldova ocupa locul 18. Pentru evaluarea obiectivizată a acestei tendințe s-a petrecut analiza comparativă a indicatorilor mortalității standardizate după vârste. Ca rezultat s-a constatat că Republica Moldova ocupa locul 8 (23,3 la 100000 de persoane) după Turcia, Kârgâzstan, Danemarca, Marea Britanie, Irlanda, Ungaria și Norvegia după mortalitate din BPOC, și locul 2 (43,7) după Kârgâzstan pe mortalitate din BPOC la bărbați, ultima în Republica Moldova este de 3 ori mai mare decât la femei.

Potrivit analizei reviu-lui literaturii existente, bolile netransmisibile sunt în mare măsură prevenibile și sunt în legătură cu factorii de risc comuni, factorii fundamentali și posibilități de implicare. Distribuirea mai echitabilă a beneficiilor obținute din intervenții eficiente ar putea duce la îmbunătățiri semnificative ale sănătății și beneficii pentru economie în toate statele membre.

Analiza dinamicii mortalității premature din boli netransmisibile în Republica Moldova în anii 2000-2016, relevă tendințe liniare până la declinul acesteia. Dacă tendința descendentă va continua, până în 2025 se preconizează apropierea valorilor de ținte globale, iar riscul de deces prematur la femei ar putea fi chiar mai mic decât cel estimat de OMS.

Realizarea acestui pronostic va fi posibilă numai în condițiile aplicării eforturilor simultane în diferite direcții: dezvoltarea programelor de promovare a sănătății și de prevenire a bolilor la nivelul întregii populații; implicarea activă a grupurilor și a persoanelor cu risc sporit; acoperirea maximală a populației cu servicii de tratament și îngrijiri eficiente (elaborarea și implementarea protocoalelor clinice privind bolile netransmisibile, disponibilitatea medicamentelor și tehnologiilor disponibile publicului, orientate pentru tratamentul bolilor netransmisibile, complicațiilor acestora și corecția factorilor de risc modificabili); integrarea sistematică a politicilor și practicilor care vizează reducerea inegalităților în materie de sănătate.

Concluzie

Numărul absolut de decese înregistrate pe glob și în Republica Moldova este cauzat de boli netransmisibile. În prezent, există o tendință de reducere a pro-

abilității de decese premature din boli netransmisibile. Cu toate acestea, bolile netransmisibile și BPOC ca o componentă a bolilor netransmisibile rămân a fi o problemă actuală pe glob și în Republica Moldova. Astfel, rata mortalității din cauza BPOC în Republica Moldova depășește acest indicator din aproape toate țările din Euroregiune. Cunoscând problema impactului bolilor necomunicabile, în special a BPOC asupra sănătății publice, doar acțiunile complexe asupra factorilor de risc și factorilor determinanți ai acestora, combinate cu fortificarea sistemelor de sănătate care vizează îmbunătățirea prevenirii și controlului bolilor, vor îmbunătăți calitatea vieții pacienților cu boli netransmisibile și vor reduce probabilitatea deceselor premature.

Bibliografie

1. Action Plan for implementation of the European Strategy for the Prevention and Control of Noncommunicable Diseases 2012-2016. WHO/Europe, 2012. 21 p.
2. Condratchi D., Pisarenco N., Pisarenco S. *Tendințele dinamicii pe termen lung a mortalității din BPOC în Republica Moldova*. Al 24-lea Congres Național al Societății Române de Pneumologie, or. Brașov, 5-8 octombrie 2016. Brașov, 2016. p. 78-79.
3. Condratski D., Pisarenco S. *COPD as a component of noncommunicable diseases and mortality related with it*. 3rd International Conference on Non-Communicable Diseases „Health risk factors and prevention of injuries and diseases”. June 5-7, 2019, Chisinau city. Chișinău, 2019, p. 102-103.
4. Noncommunicable diseases country profiles 2014. WHO, 2014. 210 p.
5. Pisarenco N., Condratski D., Pisarenco S. *Mortality from noncommunicable diseases in Republic of Moldova in present and future*. 3rd International Conference on Non-Communicable Diseases „Health risk factors and prevention of injuries and diseases”. June 5-7, 2019, Chisinau city. Chișinău, 2019, p. 103-105.
6. Prevention and Control of Noncommunicable diseases in the European Region: a progress report. WHO/Europe, 2014. 62 p.
7. Prevention and Control of Noncommunicable Diseases: Guidelines for primary health care in low-resource settings. WHO, 2012. 72 p.
8. Report of the WHO/World Economic Forum on the common event „Prevention of non-communicable diseases at work with the help of diet and physical activity”. WHO/WEF, 2008. 47 p.
9. Report on the situation in the field of non-communicable diseases in the world 2014 „Achieving the nine global goals on NCDs, shared responsibility”. WHO, 2014. 16 c.